

eddig ismeretlen oldalról mutatkozik be: előttünk újak látszó hajlama és tehetsége nyilatkozik meg azokban az érdekes és érdemleges fejtegetésekben (22—24. l.), amelyek az olvasóval megismertetik a magyar zene eredetiségét, hatását a külföldre és a magyar zenei kultúra magas fejlettségét.

Most, hogy ezt az alkotásoktól duzzadó tanulmányt újból elolvastuk, az a benyomásunk, hogy abból mi, magyarok is bőséges okulást és a jövőbe vetett szilárd hitet meríthetünk. Az elfogulatlan külföldi pedig élvezetes előadásban és mintegy dióhéjba szorítva kapja meg mindazt, ami — akarva, nem akarva — a magyarság erkölcsi megbecsülésére fogja kényszeríteni.

Minél több ilyen nemes értelemben vett propaganda-írásra lenne szükség. kf.

Amélie Arató: L'enseignement secondaire des jeunes filles en Europe. Bruxelles, 1934. J. Lebegue & Cie. (312 lap.)

Kétségtelen, hogy a neveléstudomány utolsó évtizedeinek egyik legnagyobb jelentőségű fölismerése az, hogy a nevelésen való gondolkodás alapja csak a nevelésnek mint valóságnak, mint sokféle mozzanatot egységbe foglaló emberi tevékenységnek számbavétele lehet. S amilyen mértékben az erkölcsileg szabályozó értékek, az ugyancsak meghatározónak vélt lélektani törvények s a sorsdöntőnek érzett szociológiai összefüggések helyett maga a nevelés fogalma, a tapasztalatból ismert nevelési valóság vált a neveléstudomány középponti gondolatává, oly mértékben emelkedett a nevelésügyi állapotrajzok értéke is. Akár a neveléstörténet keretébe tartozók, a multro vonatkozók ezek az állapotrajzok, akár azt derítik föl, hogy ma hogyan folyik a nevelés az egyes földrajzilag elhatárolt vagy történelmileg kialakult közösségeken belül, a neveléstudományra nézve egyaránt értékesek, hiszen középponti gondolatának tisztázását, a nevelésnek jobb megértését segítik elő.

Ma, amikor az összehasonlító neveléstudomány még csak alakulóban van, jogos önérzettel utalhatunk arra, hogy magyar nő tollából jelent meg ennek az épülőben levő tudománynak egyik erős, megbízható és finoman kidolgozott pillére.

Arató Amáliát a Fédération des Femmes Diplômées des Universités bízta meg, hogy a leányok középfokú oktatását külön tanulmány tárgyává tegye. E végre a szerző beutazta Európát, sőt rövidebb ideig Amerikában is tartózkodott, hogy személyes tanulmányozás alapján írhasa meg munkáját. A személyes tapasztalásból magyarázható ennek az aprólékos összehasonlítást végző nagy munkának egyik legnagyobb vonzóereje is: a személyekhez és helyekhez kötött emlékek sokasága, az összehasonlításnak az egésze re lényt derítő kicsinységekkel való tarkítása.

A tanulmány bevezetésében a szerző a leányok iskoláztatásának rövid történetét adja, illetőleg azt mutatja be, hogyan fejlődött ki a leányok iskoláztatásának teljesen elhanyagolt és mellékesnek tartott kérdéséből a tanu-

láshoz való jog emberi és művelődéspolitikai problémája, amely a múlt évszázad vége felé szórványosan, a mi századunk folyamán pedig általánosságban az egyetemi pályák megnyitásával oldódott meg. Az egyetem meghódítása a nő részére csak látszólag részletkérdés a nő iskoláztatásának történetében; valójában ez a tény hozta létre a középfokú oktatás kialakulását is.

Arató Amália könyvének tárgya nem mindenféle középfokú női iskola-faj, hanem az egyetemre képesítő intézet. Ez intézetnek kettős célja: az egyetemi pályára való kiművelés okozza ez iskola-faj szervezésének legnehezebb problémáját, amelynek nemzetek szerinti sokféle megoldásáról a könyvnek első, terjedelmes fejezete adja a legvilágosabb képet. Az egységes középiskola és a többtípusú középfokú oktatás szélsőségei között egyeztetést kereső megoldásoknak: elágazásoknak, nem kötelező tanfolyamoknak egész sorával találkozunk. E sokféle iskola elsősorban az egyetemre való képesítés célját szolgálja s jellemző a mai európai helyzetre, hogy azok az iskola-fajok, melyek nem ezt a képesítést, hanem a nőnek általában való kiművelését tűzték ki céljukul, vagy csak papiroson élnek, mint például a magyar leánykollégium, vagy pótló tanfolyamokkal mégis lehetővé teszik az egyetemre való beiratkozást, mint az osztrák *Frauenoberschule*. Másik jellemző vonása a középfokú női oktatásnak (és ebben nyilván megegyezik a fiúiskolákkal is), hogy a tananyag sokasága csaknem elkerülhetelenné teszi a túlterhelést.

A könyvnek többi fejezeteiben, melyekben az erkölcsi és a testi nevelés, az iskolaegészségügy, a női hivatásra való nevelés kérdései merülnek fel, mind nagyobb tere nyílik a szerzőnek arra, hogy a szervezeti keretek helyett személyes tapasztalataiból merítse az összehasonlítás anyagát. Külön rész tárgyalja a női tanárképzés és a női tanerők alkalmazásának kérdését s hogy teljes legyen az iskola életében szereplő nőről való képünk, alapos tájékozást kapunk még azokról az egyesületekről is, amelyekbe az egyes intézetek volt növendékei és a szülők tömörülnek s amelyek a nagyarányú jótékonykodáson kívül az iskola és a szülői ház együttműködését is sokban előmozdítják.

A mai helyzetet röviden jellemző összefoglalásban a szerző arra mutat rá, hogy mindenütt nagy, alapvető reformok vannak alakulóban. A kívánt egységes, biztos alapot a szerző szerint úgy közelíthetnők meg, ha megtörténnék az egyes nemzetek tanterveinek legalább részben való összeegyeztetése, ha a pszichológiának és a pedagógiának nagyobb tér jutna a tanárképzésben s a női tanerőknek helyet adnának az egyes intézetekben, a felügyeletben, sőt a szervezést intéző körökben.

A függeléként közölt beszámoló néhány amerikai iskoláról (ezek között a Miss Parkhurst vezetése alatt álló Dalton-intézetről) bőséges anyagot ad újabb összehasonlításra, de nem törekszik teljességre és nem is kísérli meg az összefoglalást.

Márer Erzsébet.